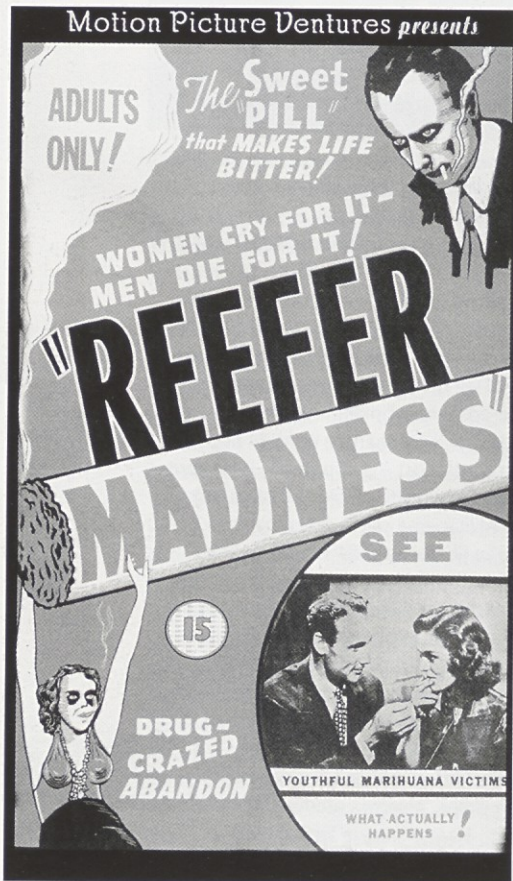

filmska ropotarnica: najstniški uporniki

Eh, če danes zakorakate v katerikoli ljubljanski barček, boste videli goro najstnikov. Zdolgočasenih. Takih, ki imajo faco razpotegnjeno tja čisto do tal, pa potem še malo naprej, da jim kdo lahko še stopi nanjo, če ne pazi. Ja, zdi se, kot da so najstniki najbolj zdolgočasena živalska vrsta na svetu. In še nekaj je pri njih takega, kar bode v oči: na las so podobni svojim staršem. Imajo enake frizure, nosijo enake obleke in celo iste avtomobile vozijo. Res, če ne bi bilo tehno revolucije in tistih nekaj odpičencev, ki se oblačijo, kot da bi padli z Marsa, bi se nam zdelo, kot da so najstniki najbolj puščobni, dolgočasni in nezanimivi ljudje, kar jih svet pozna. Pa so res? Tudi če se boste pogovarjali z njimi, boste hitro opazili, da imajo vsi bolj ali manj enako stopnjo razgledanosti, uporabljajo enako izrazoslovje, se zanimajo za iste stvari (kadar se za kaj zanimajo) in se pogovarjajo o povsem banalnih zadevah. Le kaj se je torej zgodilo z najstniki, ki so bili nekoč poosebljenje uporništva? He, v analize tega, zakaj je današnja mularija tako nezanimiva, družbeno nekritična in popolnoma predvidljiva, se tukajle raje ne bi spuščali. Raje se bomo vrnili v času nazaj, ko so bili najstniki povečini še uporniki. Ali pa so bili

takšni vsaj na filmu. Poglejte katerikoli film iz petdesetih. Možnosti – ne glede na to, kateri film boste izbrali –, da so bili najstniki v njem prav tisto glavno gonilo, so precejšnje – če so že ravno bili v filmu, seveda. V petdesetih so bili tako pomembni, da se je zaradi njih razvil prav poseben žanr. Žanr o najstniških prestopnikih in upornikih. "Juvenile delinquents" je bila oznaka za tovrstne filmske junake. Se pravi, nekakšni najstniški "nebodijih treba". John Waters, veliki ljubitelj starih najstniških filmov in nasploh vsega nostalgичnega, je nekoč, ko so ga vprašali, če se mu je izpolnila največja želja, ko je postal režiser, odvrnil, da bi bil dosti raje najstniški prestopnik. V redu, vsi vemo, da se mu želja ni izpolnila. Tip je tudi že prestar, da bi še lahko računal s tem, da se mu kdaj bo, je pa zato posnel kar nekaj posvetic nepozabnim časom, ko so najstniki pohajkovali po širnih ameriških prostranstvih in imeli tisti pravi "attitude". Samo spomnite se odlične glasbene komedije *Cmera* (*Cry-Baby*, 1990). Sicer pa, le kdo bi zameril Johnu Watersu. Na hip se res zazdi, kot da je ni boljše stvari, kot biti ameriški uporniški najstnik iz petdesetih. Imeli so tiste čudovite avtomobile, poslušali so kul glasbo in imeli so zmeraj najbolj luštne punce. Ni čudno torej, da so bili filmi o uporniških najstnikih takrat tako priljubljeni. Vsi pridkani fantje so hoteli biti tudi sami takšni, vse deviške deklice pa so sanjale ravno o njih. Žanr je torej takrat kar cvetel – tako kot še cela gora drugih nepozabnih žanrkov. Zaradi tega je misterij, kako so se lahko vsi ti čudoviti žanri v današnjem času zlili v posplošen hollywoodski štanc, toliko večji. Pojdimo po vrsti. Prvi obrisi žanra, ki prihaja, segajo že tja v daljno leto 1936, ko je prišel na tržišče nadvse vzgojen in nenamerno burleskno smešen film *Reefer Madness*, ki naj bi nič hudega sluteče starše opozarjal, kako si njihova pridna mularija ob vsaki priložnosti v usta baše marihuano in se na vso moč zadeva. Najbolj hecno pri celi zadevi je, da gre za takoimenovani "straight" film. Se pravi, da ne gre za eksploatacijo. Z drugimi besedami: ustvarjalce je, tako se zdi, res skrbelo, kakšna grozodejstva povzročajo med ameriško mladino mamila. Takšnih filmov, ki so "osveščali javnost", je bilo kar nekaj. Če bi kdo kje predstavil študijo, da je najstniško uporništvo nastalo prav kot reakcija na tovrstne umotvore, niti ne bi bilo tako zelo presenetljivo.

A če sta bila zlo in vzrok mladostne pokvarjenosti v filmu *Reefer Madness* še nekako definirana, pa film *Teen Age* (1944) splošno pokvarjenost današnje mladine jemlje že kot povsem samoumevno – to pa vsekakor je element pristne eksploatacije. O tem ni dvoma, saj so film celo propagirali s sloganom:

"Kaj se dogaja z današnjo mladino?", češ – le kako je mogoče, da je tako pokvarjena. To uporniško in pokvarjeno mladino so filmski ustvarjalci začeli kaj kmalu povezovati z vročimi avtomobili. Le kaj najbolj izraža svobodomiselnost in radikalnost uporniške mladine, so si mislili filmarji, če ne ravno dejstvo, da si vsak najstnik želi svoj lasten (in zelo hiter) avto? In zadeli so v črno. Prvi film, ki je združil avtomobile in uporništvo, je bil *Devil on Wheels* (1947), ki s svojo zgodbo o tekmovalnem dirkanju kasnejše videospotovske filme a la *Dnevi grmenja* spravi na raven šodra za otroški vrtec.

A pravi eksploatacijski filmi – tisti, ki so domena te *Ekranove* rubrike – so prišli šele v petdesetih. Takrat je prišlo do prave eksplozije filmov o najstniških upornikih. Na ves glas je igral rokenrol, mularija pa je tudi zares skušala posnemati filmske junake. Ja, tudi avtomobili so bili še vedno vroča stvar.

Sila zloglasen je bil film *The Flaming Teenage* (1956), kjer so scenaristi uporabili malodane vse elemente eksploatacije: alkohol, mamila in ropanje. Ropanje? Ja, morda smo pozabili povedati, toda naši vrlji filmski najstniki so se pod vplivom alkohola in mamil pogostokrat znašli na napačni strani zakona. Če boste kje na videu našli to rariteto, je *The Flaming Teenage* vsekakor vreden ogleda. Če ne zaradi drugega, že zaradi tega, ker se je tako značilno poslužil starega in dobro znanega trika: najstnike, ki bi hoteli igrati v takšnih eksploatacijskih smeteh, je bilo včasih tako težko najti kot v sedemdesetih za pornografijo. Tako je bilo verjetno zato, ker so te filme mnogi tudi zares primerjali s pornografijo. In če niso dobili najstnikov, so jih pač zaigrali kar starejši občani. Ob filmu *The Flaming Teenage* boste verjetno zato kar umirali od smeha, ko boste gledali očkote in mamice, kako igrajo 20 let mlajšo generacijo. Da se zgodovina ponavlja, so dokazali porniči, kjer vsak tretji naslov vsebuje besedi "vroče najstnice", pa čeprav v filmih potem zmeraj znova igrajo ženske, ob katerih se celo Demi Moore zdi mlada pupika.

Poleg filmov, kjer je bil poudarek na hitrih avtomobilih, kakršen je bil recimo *Hot Rod Girl* (1956) ali pa *Wild Ones on Wheels* (1962), se je razvijalo vedno znova več in več podžanrov. Njam, njam. *Rock rock rock* (1956) je film, ki je, ni težko uganiti, vpeljal hudičevo glasbo. Mularija namreč nori za rokenrolom. V tem času se je razvil tudi eden najčudovitejših podžanrov: pokvarjene najstniške punce na pohodu. Ponavadi je šlo za kaj tako neumnega, da je zdolgočasena punca pobegnila iz dekliške šole in se družila z neprimernimi mladeniči, ali pa se je celo znašla v poboljševalnici. Izbor je bil vsekakor pester: *A Dangerous Age* (1957), *Reform School Girl* (1957), *Teenage Bad Girl* (1957), *Sorority Girl* (1957), *So Evil, So Young* (1957) in še in še... Malo manj zanimivi, a za takratni trg še vedno dovolj privlačni filmi so se ukvarjali z najstniškimi tolpmami: *Teenage Wolfpack* (1957), *Dangerous Youth* (1958), *T-Bird Gang* (1959). Prav posebno mesto so v takratnem času zasedali beatniki. Saj veste, tisti lažernejši, ki jih je tako zelo častil Jack Kerouac, ameriška javnost pa jih je avtomatično uvrščala med vse ostale degenerirance. *The Rebel Set* (1959) je poln prizorov, ki priključijo in pričarajo pozabljeno bitniško atmosfero. Saj veste: kafiči, glasba, scena... Zanimivo tudi iz čisto sociološkega vidika. Z beatniško kulturo se je spogledal tudi *The Bloody Brood*, kjer so najstniki ekstremno nasilni. Filmarji so mešali tudi podžanre. Tako so na primer v filmu *The Beatniks* (1960) združili prikaz bitniške kulture s takrat

aktualno glasbo. Za hip se je zazdelo, da se čisto vse, kar je kakorkoli povezano s prestopniškimi najstniki, v hipu spremeni v zlato. Ni čudno torej, da sta se v najstniško igro in lov za lahkimi filmskimi novci spustila tudi dva največja auteurja takratnega filmskega obdobja: Roger Corman in genialni Ed Wood. Corman je v tistem času ustanovil danes malo znano produkcijsko in distribucijsko družbo Filmgroup, s katero je sproduciral tak najstniški šlok, kot je recimo *The Wild Ride* (1960) – o divjih zabavah, motorističnih orgijah in cestnih pregonih. V vlogi pokvarjenega najstnika pa ni nastopil nihče drug kot trikratni oskarjevec Jack Nicholson. Ja, *the Lord walks in mysterious ways*. Drugi znan film iz Cormanove garaže je bil še *Girl in Lovers Lane* (1960), ki pa je s svojo zgodbo o potepuhu, ki se zaljubi v mestno ljubico, dosti manj zanimiv kot film z Jackom. Čisto katerikoli film z Jackom pa je manj zanimiv kot karkoli, češar se je dotaknil Ed Wood. In tudi v tem žanru se je dobri stari Ed preizkusil. Dvakrat. V filmu *The Violent Years* (1956) lahko občudujete skupnico divjih najstnic, ki se spravijo nad uboge moške. Čisto podivjane so. Filma sicer Ed ni režiral sam, a še vedno lahko zlahka opazite tisti slavni woodovski touch. Isto velja tudi za spregledani film *Married Too Young* (1962), še eno ekstravaganco izpod peresa še vedno premalo poznanega in priznanega Wooda.

Žanra uporniških najstnikov se je nekoliko dotaknil tudi hollywoodski *mainstream*. Verjetno se še spominjate – ali pa ste videli vsaj kak odlomek –, kako je v filmu *Divjak* (*The Wild One*, 1954) na motorju momljajal Marlon Brando. Kdo bi si mislil, da je nekoč tudi samega Botra metala puberteta, ha? Od vseh filmov, opisanih v temle člančiču, pa boste še najlažje ujeli film *Blackboard Jungle* (1955), katerega občasno rolajo na TNT-ju, saj gre za zelo zelo *mainstream* produkcijo. A opozoriti vas moramo, da tukaj ne gre čisto za dobro staro eksploatacijo, saj je za ljubitelje pritlehne cinefilije vsa stvar nekoliko preveč spolirana. Iz preprostega razloga: film je nastal v okviru nekoč najbolj uglednega studia MGM, ki si ni mogel privoščiti kakih zares sprijenih izletov. A vseeno boste dobili vsaj približno predstavo, kako zabavne filme so nekoč delali v Hollywoodu. Najstniški eksploatacijski filmi so takrat zares zažigali in cveteli. Kamorkoli si pogledal, povsod jih je bilo dovolj. *Force of Impulse* (1960), *Curfew Breakers* (1957), *Lost, Lonely and Vicious* (1959), *Date Bait* (1960), *High School Caesar* (1960), *The Choppers* (1961), *Naked Youth* (1961), *Night of Evil* (1962), *Ivy League Killers* (1962), *Hothead* (1963) in *Teenage Strangler* (1964) je le nekaj naslovov tega nepozabnega in za vedno minulega žanra. Razen kakšnega poklona, ki ga sem ter tja doživijo s strani Johna Watersa in podobnih entuziastov, žal ne moremo upati, da bi se ti filmi vrnili v velikem slogu. Kot rečeno, je današnja mularija preveč nezanimiva in nesprofilirana, da bi dobila svoj žanr. V osemdesetih so bile sicer v modi romantične najstniške komedije, kjer je bil vrhunec družbenega upora že to, če je bejbika oblekla malo bolj seksi rožnato oblekico. V devetdesetih pa ni niti tega več. Eh, hvala bogu za petdeseta. Kdo prodaja karto za tja? •

Prihodnjič: Klici iz džungle

